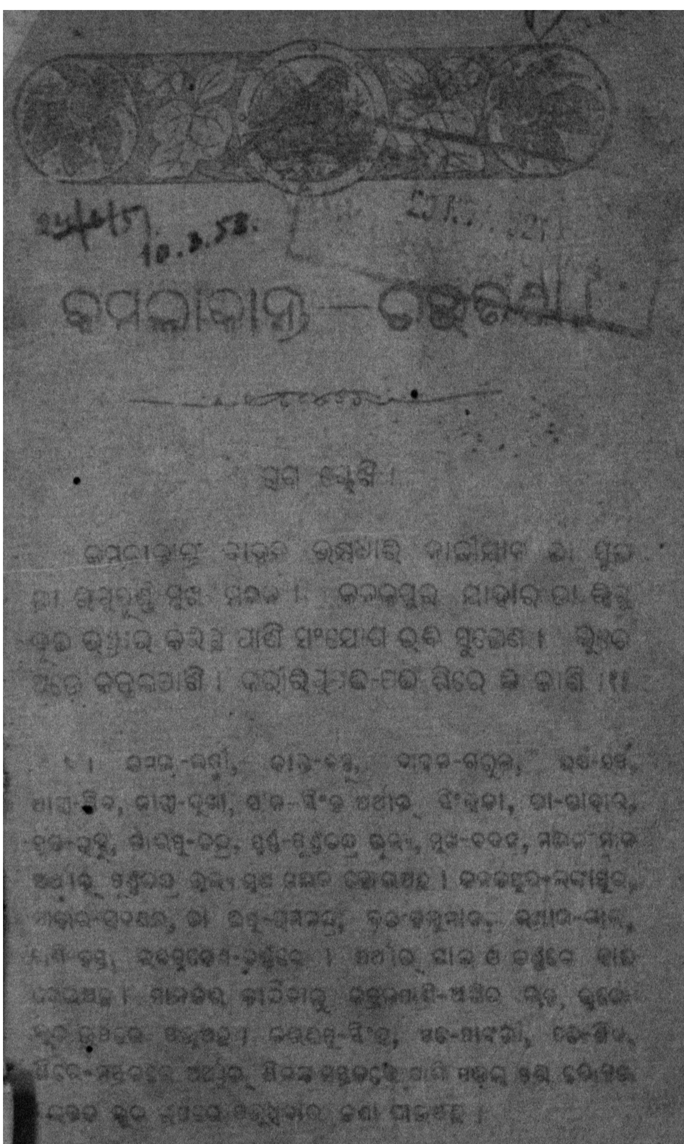

10.3.53.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

୧ । [illegible]

ଦଶିତ୍ର କଳେବରାତ୍ ଅଙ୍ଗୁଳ ଚରମଣର ଟ୍ରସ୍ତୁଙ୍ଗ ଦଶନେଙ୍କ ପ୍ରେସ୍ତବେ ଶୋଭା । ଶ୍ରୀଶବଶୀ ଶିସ୍ତମଣ ଭାଳରେ ଚନ୍ଦନବିନ୍ଦୁ ଦାମିନୀ ଉଦୟନ୍ତି ବନ୍ଧିକ ଶ ଅଗ୍ରା । ଶ୍ରବଣେ ତୋ କର୍ଣ୍ଣ କୁଣ୍ଡଳ । ଜଗନ୍ନାଥ-ସୁନ୍ଦର ମୁକୁର ମଣ୍ଡଳ । ୨ ।

୨ । ଦଶିତ୍ର-ଶରୀ ଚନ୍ଦନ, ଚନ୍ଦନାଙ୍ଗ-କେଶସମ୍ଭୂତ ଅଙ୍ଗୁଳ-ଚରଣର, ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳ-ସିଠି ଭ୍ରମରେ, ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖ-ମେଘ, ଶରଣତ୍ରେ-ଆକାଶରେ, ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର-ଶେଖର, ଶୋଭା-ସୁନ୍ଦର ଭଳେ ଅର୍ଥାତ୍ ଶ ଜାଣରେ କର ମେଘ ଦେଶ ନେତ୍ରସ୍ଥର ଜାଜ୍ୱଳ କେଶମାନ ସିଠି ଭଗରେ ଶଉଅଛି । ଶ୍ରୀବଳି-ଦିନ, ଭା ଚନ୍ଦ୍ର-ସୁନ୍, ମଣି-ଜଡ଼ିତ, ଶଲରେ-ଭ ଲଭା ମସ୍ତରେ, ଚନ୍ଦ୍ର ଭଦ୍ର-ଚନ୍ଦନ ଶୋଭା, ଚନ୍ଦ୍ରଗଣ-ଭଲ୍ଲ, ଅର୍ଥାତ୍ ଭଲରେଖରେ ସୁନ୍ଦର ନାସ୍ତ୍ର ଚନ୍ଦନ ଶୋଭା ତୁଳ୍ପିତ ଚନ୍ଦ୍ର ଶୈଳସ୍ଥର ଶୋଭା ପାଉଅଛି । ଜଗନ୍ନାଥ-ଶଙ୍କରେଖ, ତୋ କର୍ଣ୍ଣ-କୁଣ୍ଡଳ କର୍ଣ୍ଣେଶ୍ୱର କୁଣ୍ଡଳ, ମଣ-ରତ୍ନ, ଶଭ-ରତ୍ନ, ସୁଶିର-ଦର୍ପଣ, ସୁବୃତ୍ତମଣ୍ଡଳ-ଜଙ୍କିଳ ଦର୍ପଣ । ଅର୍ଥାତ୍ ଜଗନ୍ନାଥ ତୋ କର୍ଣ୍ଣ ଯୁଗ କୁଣ୍ଡଳ ଜଗତର ଦର୍ପଣ ଦର୍ପଣସମ ଦେଖା ଯାଉଅଛି ।

ଶାନ୍ତିଶିବମୋହନଙ୍କ ପ୍ରକାଶିଲା ମିଶ୍ର ତ ମାଲ ଶଳୋତ୍ ଭାଳିଶ ଲିମ୍ବା ଥୋଇଛୁ ଚଳେ । ଗଙ୍ଗାଧରଦାରୀ ଯାଜ-ଶୁମ୍ଭଦତ୍ତ ଚଳ-ଶେଷୀ ନ ଶୋଭ ଶୋଭନ୍ତୁ ଭଲଁ ଶାରଙ୍ଗଧରେ । ଗୋବିନ୍ଦ ମୋତେ ଭଲ ଭ ମାନ । ଗଙ୍ଗାଧରଧାରି ହସ୍ତି ତୁ ମେ ଗାବନୀ । ୩ ।

୩ । ଶାନ୍ତିଶିବ ମୋହ-ଶରମୋହ, ପ୍ରକାଶ-ଶୋଭନା, ମିଶ୍ରିତ ମିଶା, ମାଳ-ମାଳା । ଅର୍ଥାତ୍ ଶୋଭନାରେ ମିଶି ଭୂଷା ଶୋଭଅଛି ଗନ୍ଧମାନ ମାଳକୁ ଶଙ୍ଖକୁ ଲାଗିଁ ଲାଗି ଲଭେ ଥୋଉଅଛୁ । ଗଙ୍ଗାଧର-ଶିବ, ଗାଣ୍ଡୀ-ଦୁର୍ଗା, ଶାର୍ଙ୍ଗୀଙ୍କ, ଶତ୍ରୁଙ୍କ କୃତ୍ତୀବାସ, ପାର୍ବତୀ, ଭୂମି । ଅର୍ଥାତ୍ କୃତ୍ତୀବାସ ସନ୍ନଙ୍କରେ ନ ଶୋଭ ଶାର୍ଙ୍ଗ ବୁଝିବେ ଶୋଭ ଅଛୁ । ଗୋବିନ୍ଦ ମୋତେ ମାନ ଜଳନ । ଗଙ୍ଗାଧର-ଶିବ, ଶାସ୍ତ୍ର-ଜ୍ଞାନ ଦେବ ଚତୁର୍ମୁଖ । ତୁ ମୋର ଜୀବନ ଜୀବନ ଅଟୁ ।

ଚୂଡ଼ରେ ଶିରିସୁମନ ଯଥେ ମୁଖ ଦୀପିତ କୁମିତ ଅଧର ଚଳ-ଖୁର ଲୋଚନ । ପାଠକ କରି ଅଲଗି ରିସୁ ଅଳେକ ଯେତେକ ଗାର ଭଜ ଯଜ ହୋଇ ଶ୍ୟାମ ନବ ଜନକ । ଯଥେ ଜନା ଅନାଖାପନ୍ତି । ଯେକଣ ଭକ୍ତରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଚକୋରପନ୍ତି । ୪ ।

୪ । ଚୂଡ଼ରେଣୀ-ଶର୍ଦ୍ଧି, ଲିପୁ ଜଳ, ଯୁଗ-ପଦ୍ମ, ଯାଚିଲ-ଭଲ୍ଲ ଜଳ, ଜଳ-ଜଳ, ଯୁଗ-ପଦ୍ମ, ଅର୍ଥାତ ଲକ୍ଷ୍ମୀପଦ୍ମ, ଜଗ-ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଅଜସ୍ର-ଯିବ, ଯତ୍ର ଯୁଗ ପାଦକ-ଶେଖର, ଅର୍ଥାତ ମଧୁପାପ୍ତ ଶୋଭା ପାଇଥିବା ମୁଖରେ ଭକ୍ତଙ୍କୁ ଯଥ ଭଜ ହୋଇ ଦେଖ ପ୍ରମାଣିଲ ଯଥ ଅଛନ୍ତି । ଯେବେ ଜାଣ ଅଧାର ପାଇଥିବା ମୁଖରୁ ଯଥ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯଜାଇ ଚାହିଁକି ଜନନୀ ହୋଇ ଅଛି । ଗୋପ ଅଳକାଶ୍ରେଣୀ ଏଥର ଦାଣ୍ଡ ହୋଇଅଛି ଓ ଚନ୍ଦ୍ରଚକୋର ଯତ୍ନ ଯେତ ଜହ୍ନାର ଲେଖାନ୍ତୁ, ଅର୍ଥାତ ଗୋପ ମୁଖ ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଅଜସ୍ର ଚକୋରପନ୍ତି ।

ନବୀନ ମୁକୁନ୍ଦକାନ୍ତି ଜଗେ ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ କୋଣାର୍କ ଜଣେ ଦିଶୁ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ବାହୁନ ନେଇ । ନଖରେ ଶାରଙ୍ଗଧରି ଆନନ୍ଦ ଶାରଙ୍ଗୋଷ୍ଠ ପାରି ନୀଳକଣ୍ଠ ଶିରରେ କି ଚନ୍ଦ୍ରାଙ୍କ ଧରି । ନୀଳକଣ୍ଠ ଶାରଙ୍ଗ ଭିତରେ । ଜଣେ ଧରିଛି ଉଦ୍ଭୂତ ଶାରଙ୍ଗପରେ । ୫ ।

୫ । ନବନ-ଭୂଷଣ, ମୁକୁର-ଦର୍ପଣ, କାନ୍ତି-ଶୋଭା, ଗଣ୍ଡ-କପାଳ, ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ-ଗାଲ, କୋଣାର୍କ-ଶୋଭା, ଜଗେଶିରୁ-ଦେଖାଅନ୍ତୁ, ଶ୍ରୀ-ଯତ୍ନାପନ୍ତୁ, ଶାଖନ-ହସ୍ତୀ, କି ହସ୍ତ, ଶାରଙ୍ଗ-ଭୂମି, ଶାରଙ୍ଗ-ମୃଗ, ନୀଳକଣ୍ଠ-ଶିବ ଶିରରେ-ମସ୍ତକରେ, ଚନ୍ଦ୍ରାଙ୍କ-ଚନ୍ଦ୍ର, ଉର୍ଦ୍ଧ-ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହୋଇ ଅଛି । ନୀଳକଣ୍ଠ-ଶିବ, ଶାରଙ୍ଗ-ମୟୂର, ଭିତରେ-ଭିତରେ, ଶାରଙ୍ଗ-ଚନ୍ଦ୍ର, ଅର୍ଥାତ ନବନ ଦର୍ପଣର ଶୋଭାକୁ ଜିଣି ନଖୁଅଛି ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳର କାନ୍ତି କେତେ ଶିଅନ୍ତୁ, ନଖରେ ଭୂମିରୁ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ, ଶୁକ ଉପରେ ମୃଗ ଧରିଅଛନ୍ତି ଶିବଙ୍କ ମସ୍ତକରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହୋଇ ରହିଅଛି । ଦଣ୍ଡାଯାଏ ଶିବ ମସ୍ତକର ଭିତରେ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଧରିଅଛନ୍ତି କି ?

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ-ସ୍ମିତ ଲାଗେ ମାଧୁରୀଭାଷେ ଯେ ତନ୍ତ୍ରୀପରି ଭ୍ରମରାଶ ଦଶନ ପ୍ରମଣି । ଲୋହିତାଧେ ତପନାଭେ ଦେହିପଣ ଉଦ୍ଧୃତେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ନାସା ଶୋଭା ଭାରତୀ ଭାଣି । କୃଷ୍ଣ କମଳ ଅଧର । ଦୂର ନବପଲ୍ଲବ କି ଛବି ମଧୁର । ୨ ।

୨ । ଲଘୁ ଲାଲ-ଚନ୍ଦ୍ର, ଶୁଭ ମୁକ୍ତା, ଶୁଭ୍ରାଭା ଦଶନରେ, ନୀଳପୁଷ୍ପ-ଲଳାଟସ୍ଥ, ଚନ୍ଦ୍ରଅର୍ଦ୍ଧ-ସ୍ୱର, ଧବଳାଭ-ଭାଷଣର ଅଧି କେ ବୋ ମୁକ୍ତାଗୁଚ୍ଛ ଆଗ ତାର ଉପର ଶାଣିତର ଅଧର, ଜଗତ୍ର ଜାନକୀଙ୍କ ପଦ ଲୋଧ ଭୂଷ ; ଉତ୍ତୀ-ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ସ୍ତ୍ରୀ, ଭାଗ୍ୟ-ପଲ୍ଲବରେ, କଳଶୃଙ୍ଗ-ସୁନ୍ଦରିଶୁଦ୍ଧ, ଶକ୍ତପୁଟ-ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଭ, ଦୂର ନବପଲ୍ଲବ-କୃଷ୍ଣ ଅଧରର । ଅଧରଙ୍କ ଯେ ଲୋକରେ ! ଲୋକ ନାଗର-ଶୋଭା ଯମାନ ଦେଖାଇ କନ୍ଦର୍ପର ଉଚ୍ଚସ୍ଥ ଓ ଶୁଭ ଦନ୍ତ ଉଷ ଭଲେ ଲଗାନ୍ତି ସେମାନେ ଯମନ ଅତ୍ୟୁତ୍ତମ ପେଟି ଯନ୍ତ୍ରଗରେ କପାଳ ଦେଖାଇ ଶୀତଳରେ । ତୋ ଅଧର ଦେଖ-ଯଭ, କୃଷ୍ଣ ଅମୃତର ଓ ମଧୁରମୂର୍ତ୍ତିକୁ ସୁନ୍ଦର ଶୋଭରେ ଛବିଅଛ ।

ଶ୍ରୀଦେବନନ୍ଦନ ମାଳ ସିନ୍ଧୁରେ ଲଭିବୁ ଦେମନ ଲଭିଲ ଲୋଚନ-ଶ୍ରେଣୀ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ କରି । ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର କାନ୍ତି ତା ରମ୍ୟ ତାର ମଳୟ ନା-ଭାଷୀ ଉଠାଗ ତୋର ସୁକଣ୍ଠେ ଭରି । ସ୍ମିତ ଦାସ ଜନ୍ମ ଲଭନ । ସ୍ମରଣାଗ ଶୁଣି ମୋ ମାନସେ ଶୋଭନ । ୩ ।

୩ । ଶ୍ରୀଦେବ ଚନ୍ଦ୍ର, ଲଭନ ମୁକ୍ତା, ମାଳ-ଶ୍ରେଣୀ, ସୁବର୍ଣ୍ଣ-ସୁନ୍ଦର ଅପାର ତୋହର ଲନ୍ତ୍ରଦର୍ଶନ-ଶୋଭ ସିନ୍ଧୁରେ ସୁକ୍ତାମାନେ ମାଳ ରଚି ଭରିଛନ୍ତି ଦେଖୁଛ । ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ର-ବିନ୍ଦୁ, ଶତ-ଦୁର୍ବା, ଶାନ୍ତ-ଶିବ, ଅନୁରାଗ ଭରେ, ଶିବ ଚୈତନ୍ୟ ଜାତିର ତଥାପି ଦେ କିବ ଜାଣିବୁ ଜାଣି ତୋ ଲଭନେ ଦର୍ଶନ୍ତୁ । ରେ ମାନବ ! ଏବେ ମନରୁ ଦାସ ଭୂତ ନେଇ ଦେ, ତାହା ଶୁଣି ମୋ ମନରୁ ଏ ଶୋଭନା ଭୂଷଣେଶ୍ୱ ।

ତ୍ରିକଳ ବିଧାତା ଆସି ସୁଗଲ ଶଙ୍ଖନ ଯେବେ ଯଥନେ ଆନନ ତନୁ ନିର୍ମାଣ କଲ୍ଲ । ଯୋଗି-ଚନ୍ଦ୍ର ଦୁଇକର ଶୂନ୍ୟାକ୍ଷି ତୋହର ଶିର ଭ୍ରୂ ଲତାଶୃଙ୍ଗ ଅଙ୍କନ ପୁଣି ଉଠଲ୍ଲ । ଯାଙ୍ଖ ଧ୍ୟେୟ-ଧାରୀ ହୋଇଲେ । ସିଙ୍ଗ ତା ଧଇର୍ଯ୍ୟ ପଣି ମୁଖ ଦେଖିଲେ ।୮।

୮। ତ୍ରିକଳ ପଦ୍ମ, ବିଧାତା ଆସି ଯୁଗଳ ଅନନ୍ତ-ମୂର୍ତ୍ତ, ଅର୍ଥାତ୍ ବିଧାତା ଘୋଟିଏ ପଦ୍ମ ଓ ଯୋଡ଼ଏ ଶଙ୍ଖନପତ୍ରୀ ଆଣି ତୋ ମୁଖ ଓ ତନୁକୁ ନିର୍ମାଣ କଲ୍ଲ । ଆଉ ଯୋଗୀମାନଙ୍କ ଭଗବଲୁ ଦୁଇ ଭରଣ୍ଡା ଅଟେ ସେ ତୋ ଲୁହାଣି ତାକୁ ଧର ଭ୍ରୂ କରି ଧନୁ ଓ ଅଙ୍କନକୁ ଶୁଣ କରି ବିଧାତା ଦେଲେ । ଯୋଗଧାରୀ ପଟ ଦେଖିଲେ ଶୁଭା ତୋର ମୁଖକୁ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରହୁଣ ନାହିଁ ।

ଦୀର୍ଘଚପଳସୁତରୁ ମଣି ବସ୍ତ୍ରକରି କର୍ଣ୍ଣେ ସ୍ପର୍ଶକେତନ ଅଧୁନା ମଧ୍ୟେ ବସିଲେ । ଫୁଟକେତୋଇ ବସିଲେ କୌତୁକର ଚେଳ ଗଛେ ହିରଣ୍ମୟ ମଣ୍ଡଳେ ଅରୁଣ ମାଇଁ । ପୁଂଶକଳ ହେମାଙ୍ଗଶ୍ରେଣୀ । ଦାରେ କ୍ଷମଗିରିରୁ ଭ ଦୂରଧରଣୀ । ୯ ।

୯। ଧାତମଧ-ସିନ୍ଧୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ସିଂହଳା, ସୁଲ ଗନ୍ଧ, ରମ୍ଭ ଚନ୍ଦ୍ର, ସ୍ପର୍ଶକେତନ-ଭଜନ, କୌତୁକର-ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଧରଣୀ-ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଭରଗରଣୀ-ଭଙ୍ଗୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତମଣି ପକ୍ଷଲରେ ସ୍ପର୍ଶାରୁ କର୍ପୂର ସିଂହାସନ ପର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ସ୍ପର୍ଶାଗ୍ର ଦେଖାଯାଏ । କର୍ଣ୍ଣରେ ମାଣିକ୍ୟ ଖଚିତ କୁଣ୍ଡଳଥିବାରୁ ଉଦୟ ସ୍ପର୍ଶକେତୋଇ ଉଦୟ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ତେଜରୁ ଘନାଇବା ଅରୁଣ ମଧ୍ୟରେ ସୂର୍ଯ୍ୟମଣ୍ଡଳ ପ୍ରାୟ ଦେଖାଯାଏ । ହେମାଙ୍ଗୀଶ୍ରେଣୀ ସୁମେରୁ ଭଳି । ପ୍ରଣିପାତ କରଇ ।

ନୀଳକଣ୍ଠଙ୍କର ଭାବ୍ୟ ଉଦଧି ତୋହର ନଖ କର୍ଣ୍ଣି ରତ୍ନଠାଣି ଲାଗି ତୋ ପାଣି ପ୍ରମା । ନୀଳବସ୍ତ୍ର ଆଭରଣ ଶାରଙ୍ଗ ଦ୍ୟୋତ ଦେଇପଣି ଭମିତ ଅଷ୍ଟରତନ ଉଲ୍ଲସୀ ସୀମା । ନବଦୃଢ଼ ଶାରଙ୍ଗ ଭରେ । ନୀଳକନକନା କହି ଭାଙ୍ଗିବା ତରେ । ୧୦ ।

୧୦ । ଜଳଜଣ୍ଡ-ଶିଖ, ଖାଦ୍ୟ-ଉମ୍ବରୁ, କଣ୍ଠୀରବ-ସିଂହ, ଜଳଜାତ ଅଳକୃତା, ଶାରଙ୍ଗ-ନେତ୍ର, ସୀମା-ଖାଣ୍ଡ, ଶାରଙ୍ଗ-ପକ୍ଷ, ଉର-ଭଙ୍ଗ, ଘାସଜ-ଚନ୍ଦ୍ର, ଅର୍ଥାତ୍ ହେ କଟି ଉମ୍ବରୁକୁ ଜଳଇ । ହେ ସୁମା ! ତୋ ଚାଣି ସିଂହ ପାଣିପର । ପିଲିଥିବା ଜଳଜାତ ଦେଖିଲେ ନେଇ ପହୁଞ୍ଚ । ଜୋଡ଼ାର ଉଡ଼ଣୀ ପଡ଼ ଅଶ୍ରୁଭରେ ଜମିତ ହୋଇଅଛୁ । ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖି ! ତୋ ଅଙ୍ଗୁଳିକି ଭଙ୍ଗିସିଗଲା ଭାବରେ ଚନ୍ଦନ ହେ । ଉପରୁ କହିଲି ନାହିଁକି ?

କୋପ ତୋ ଚମ୍ପକ ନାଇ ଦେଖି ମୁନି ଯୋଗ ଭଙ୍ଗି ଟାଣିପଣି
ଜେ ଧରିବ ନାସିକେ ଦେଖି । ଖଣ୍ଡରେ ମକରଧ୍ୱଜ ପୀଡ଼ଇ ଅତିକି
ତେଜ ହାଣ ହୋ କ୍ଷୁଦ୍ରକୁ ଦେଖି ମୁହିଁ ନିର୍ମାଣି । ତୋତେ ଦଣ୍ଡ
ଯେତେ କୁରଙ୍ଗୀ । ଯୋଗନାଭ ଦ୍ୱେଷକୁଟେ ମୋ ମନ ସଙ୍ଗୀ ।୧୧

୧୧ । କୋପ-ଜାଳ, ଚମ୍ପକ-ଗନ୍ଧାର, ମକରଧ୍ୱଜ-କନ୍ଦର୍ପ, କୁରଙ୍ଗୀ-ହରିଣୀ । ଅର୍ଥାତ୍ ହେ ଗନ୍ଧାର ନାସାକୁ ଦେଖିଲେ ମୁନିମାନଙ୍କର ଯୋଗ ଭାଙ୍ଗିଯିବ, ଆଉ ଉଏବା ଉମ୍ବରକେ ଦେଖି ହାଣପଣ ଧରି ରହି ଥାଉଛ ? କନ୍ଦର୍ପ ହାଣଭରି ମୋତେ ପୀଡ଼ଇ, ତୋତ କ୍ଷୁଦ୍ରକୁ ହାଣ ଦେଖି ମୁଁ ଜାଣିଛି ଦେଉଛି । ସେପରି ତ ମୁକ କୋପରେ ପଡ଼ି ଉଡ଼ି ଯାଉଛ ନାହିଁ, ସେହି ପରି ମୋ ମନ ହେ ଗନ୍ଧାର ନାଭି ଉପକୂପରେ ପଡ଼ି ଉଠିପାରୁ ନାହିଁ ।

ଟୁଲ ତୋର ଉରୁ ଦେଖି ନାଗଚୂର୍ଣ୍ଣ ଶୋଭା ଜିଣି ଟୁଲେ
ନିର୍ମାଣିଲା ଧାତା ଯୋଗଆସନ । ଟୁଲକରି ଲକ୍ଷଦାନ ନିର୍ମଳ
ସୁଭ କାଞ୍ଚନ ନିର୍ମାଣିଲା ତମ୍ଭା ରମ୍ଭା ଚାରିକ ଘନ । ଟେଣୀ
ଭାରିଜାତ ଚମ୍ପର । ଠିକେ ନଖେ ରହିଲା ପଣ୍ଡିତ ପିୟର ।୧୨।

୧୨ । ଟାଳ ଶୁଣ୍ଡ-ହସ୍ତୀ ଶୁଣ୍ଡ, ଲକ୍ଷଦାନ-ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ, ରମ୍ଭା-କଦଳୀ, ଚାରକ-ଓଡ଼, ଘନ-ମେଘ, ପାରିଜାତ-ପଦ୍ମ, ଅର୍ଣ୍ଣିତ-ଭୁଷ, ପିୟର-ପିଣ୍ଡା, ଅର୍ଥାତ୍ ଭୁଷିତ ପିଣ୍ଡା ଉଭ, ଚାରକ-ଓଡ଼, ଘନ-ମେଘ । ଅର୍ଥାତ୍ ହେ ତରୁଣି ତରୁ ଦେଖି ହସ୍ତୀ ଶୁଣ୍ଡ ଶୋଭାକୁ ଜିଣିଛି, ଯୋଗାସନ ବିଧାତା ନାନା ଦ୍ରବ୍ୟରୁ ଟୁଲକରି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣର ଶୁଭ କାଞ୍ଚନ ଓ ତମ୍ଭାପରି ଦେଉଛନ୍ତି, କଦଳୀ ସରି ଜଙ୍ଘ, ପଦ୍ମପ୍ରାୟ ମୁଖ, ମେଘପ୍ରାୟ କେଶ, ପଦ୍ମପ୍ରାୟ ସୁନ୍ଦର ପାଦ, ଭଗ୍ନପରି ନଖ ନିର୍ମାଣ କଲା ।

ଡାଳିମ୍ବକୁସୁମ ଜିତା ରକ୍ତକମ୍ବଳର ଆଭା ପ୍ରବାଳ ଶୋଭା ଅଙ୍ଗେ କି ହିରଣ୍ୟ ମୁଦ୍ରା । ଉଦିଲା ସୋହାଗାବସୁ ନିର୍ମାଣିଲା ମଞ୍ଜୁ ରସ ଉରୁରେ ଶରଣ ଗଲେ ଅଳିକୁଳାବଳୀ । ତାକୁ ସୁମାଧୁରୀ ସେତେକ । ତାହି ପୂରିଲା ମଞ୍ଜୀରରେ ଦେଖେକ । ୧୩ ।

୧୩ । ଜବା-ପ୍ରଭାବ, ରକ୍ତକ-ଲୁଲକଣ୍ଠ, ପ୍ରବାଳ-ଶୋଭନା, ହିରଣ୍ୟ-ସୁବର୍ଣ୍ଣ, ଉଦିଲା-ସୋହାଗାଭଥିବା, ସୋହାଗା ବସୁ-ସୁବର୍ଣ୍ଣ, ମଞ୍ଜୀର-ପାଦଭୂଷଣ, ଅଳି-ଭ୍ରମର, କଳାବତୀ-ଶୋଭନ । ଅର୍ଥାତ୍ ଡାଳିମ୍ବ, ମନ୍ଦାର ରକ୍ତକଇଁ ଫୁଲପର ଅଙ୍ଗ ପ୍ରବାଳ ଭଳି ଅଙ୍ଗୁଳିରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ଅଛି । ସୋହାଗା ସୁବର୍ଣ୍ଣରେ ନିର୍ମିତ ପାଦଭୂଷଣ ନାଦ ଶୁଣି ଭ୍ରମର ଓ କୋକିଳ ଭ୍ରମରେ ଶରଣ ଗଲେ । ଅର୍ଥାତ୍ ସେତେକ ସୁମଧୁର ଧ୍ୱନି ଅଛି ଯେ ସର୍ବଙ୍କୁ ବଶ କରୁଛି ତୋ ପାଦଭୂଷଣରେ ପୂରିଲା କି ?

ତାଳି ଚୂଡ଼ି ହେମକୁମ୍ଭେ ଘଟଣ କଲା ସୁଯତ୍ନେ ତାଳି ପୂରିଲା ତହିଁ ସୁରଆହାର । ଢଳଢଳ ରଙ୍ଗାଣରେ ରଙ୍ଗିଲା ଧାରା କରେ ତାଳେ ନ ଦିଶଇ ଗଣ୍ଡି ଶିଖ ଯତ୍ନର । ତାଳେ ପଦ୍ମପତ୍ରେ କି ଜଳ । ତାଳେ ଜନମିଛ ତୁମ୍ଭେ ବାରିଜକୁଳ । ୧୪ ।

୧୪ । ସୁର ଅହାର-ଅମୃତ, ଢଳଢଳ-ଟଳଟଳିଆ, ଧାରଣ-ଗଢ଼ ; ଅର୍ଥାତ୍ ମୋତେ ବୋଧ ହେଉଛି, ବିଧାତା ତୋ କୁଚକୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେ ସୁନ୍ଦରରୂପେ ନିର୍ମାଣକରି ତହିଁରେ ଅମୃତକୁ ଭରି ପୂରାଇଲା । ଅତ ତୋ ଦେହକୁ ଜଳ ତାରରେ ରଙ୍ଗାଣ ପଥର ଦ୍ୱାରା ରଙ୍ଗାଣି ଟଳଟଳିଆ କଲା । ତହିଁରେ ଗଣ୍ଠି ଶିଖ ଦିଶୁ ନାହିଁ । ପଦ୍ମପତ୍ରରେ ଜଳ ଟଳଟଳ ହେଲା ପରି ଦିଶୁଛି । ହେ ସଖେ ! ତୁମ୍ଭେ ପଦ୍ମ କୁଳରେ ଜନ୍ମିଛ କି ?

ଅଙ୍ଗ ତୋ ଅରୂପ ଭାବ ଅନଙ୍ଗ ଦେଖି ଅଜାବ ଅଙ୍ଗ ରତି-ପତି ମୁଁ ତା ଦେଖି ମୋହିତ । ଆଜି ଯେ ଅନ୍ଧ ଜଗତେ ନୟନେ ଦେଖିଲେ ତୋତେ ଦେବାସୁର ନର କେଉଁ ଟଳିବ କହ ।

ଅବହେଳା ନ କର ମୋତେ । ଅହୋରେ ବର୍ଣ୍ଣିଲେ ରମା ଦୁଷିବେ ମୋତେ । ୫ ।

(୫) । ସଖୀ ! ତୋ ଦେହ ଅରୁଣର ପରି ରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ, ତାକୁ ଦେଖି ଅନାରେ ଅନଳ ଅଗ୍ନି ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇ ପାରୁଛି ମୁଁ ତା ଦେଖି ମୋହିତ ହୋଇଅଛି, ଆଉ ଜଗତରେ କିଏ ଅଛି ? ଦେବତା, ଅସୁର ଓ ମନୁଷ୍ୟ-ମାନେ କେହି ତୋତେ ନୟନରେ ଦେଖିଲେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ରହି ପାରିବେ ନାହିଁ । ହେ ରମା ! ମୋତେ ଅବହେଳା ନ କର, ଏଣୁ ଉପାୟରେ ବର୍ଣ୍ଣିଲେ ଲୋକେ ତୋତେ ଦୁଷିବେ ।

ତ୍ରିଲୋଚନ ଧ୍ୟାନ ଭଙ୍ଗ କରିଣ ଯାଲୁ, ଅନଙ୍ଗ ସନକ ପିତୃର ମୁଣ୍ଡ ଶାରଙ୍ଗ ଥୋଇ । ଛନ ଏକ ମୁଖ ଯାର ନିର୍ମାଣିଲା ଭୂଇ ତୋର ଭୂମି ଦୁଇ ସ୍ଥାପି କଲା ଉଦ୍ଭିଜ ଦୁଇ । ତୋହର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗୁଣ ଛାଡ଼ିଲା । ଭୂତୋକୁ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କେ ଚତୁର୍ମୁଖ ହେଲା । ୬ ।

(୬) । ତ୍ରିଲୋଚନ-ମହାଦେବ. ଅନଙ୍ଗ-କାମ, ସନକ ପିତୃର-ବ୍ରହ୍ମା, ମୁଣ୍ଡ-ପାଞ୍ଚେ, ଶାରଙ୍ଗ-ବାଣ, ଛନ ଏକ ମୁଖ-ବ୍ରହ୍ମା, ଭୂମି-ଲାଜ, ଉଦ୍ଭିଜ-ସ୍ତନ, ଚତୁର୍ମୁଖ-ବ୍ରହ୍ମ ଅର୍ଥାତ୍ ବୃଦ୍ଧି । ଅର୍ଥାତ୍ କାମ ମହାଦେବଙ୍କ ଧ୍ୟାନ ଭଙ୍ଗ କରି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ନିକଟରେ ତା କାଣାକୁ ରଖିଥିଲା । ବ୍ରହ୍ମା ତୋ ନିର୍ମାଣିଲା ବେଳେ ସେ କାଣାକୁ ଭୂମି ଦୁଇ ଆଣି ତୋର ସ୍ତନଦ୍ୱୟ ରଚନା କଲେ । ସେହି କାଣାର ଗୁଣାକୁ ତୋ କଣ୍ଠରେ ଲାଗିବାରୁ ତୁ କାଣାବଚନା ହେଲୁ । କୁ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ମୁର୍ଖାଙ୍କେ ତାଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ବଢ଼ିଗଲା ।

ଶାମ୍ଭୁ ତୋ କୁଚ ରୂପରେ ସ୍ଥାନ ଦେଖି ତୋ ହୃଦରେ ହିରଣ୍ୟ ଲିଙ୍ଗ ଶରୀର ହୋଇ ରହିଲା । ଯୋଉଛୁ ଆନନ ରହି ପ୍ରତ୍ୟୟେ ମୋତେ ଲଜ୍ଜାର ଆଗୁଣିରେ ଭଏ ଦିଗ୍ଗଜ ଉଦିଲା । ଥୋଇ ସୁଧା ହେମକୁମ୍ଭରେ । ଥିବରେ ମୁଦିଲି ତାହା ନୀଳମଣିରେ । ୭ ।

(୭) । ଶମ୍ଭୁ-ଶିବ, ହିରଣ୍ୟଲିଙ୍ଗ-ସୁବର୍ଣ୍ଣଶିବ, ଲଜ୍ଜା-ଶଙ୍କର, ଆନନ-ମୁଖ, ଦ୍ଵିଜରାଜ-ଚନ୍ଦ୍ର, ଉଦିଲା-ଉଦୟ ହେଲା । ସୁଧା-ଅମୃତ,

ହେମ-ସୁବର୍ଣ୍ଣ । ଅର୍ଥାତ୍ ତୋ ସ୍ତନଦ୍ୱୟରେ ମନୋହର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ହାର ଦେଖି ସୁବର୍ଣ୍ଣ ନିଜ ଗର୍ବ ଭଗ୍ନ ହୋଇ ଲୁଚି ଭୂମିରେ ରହିଲା । ସେହି ସ୍ତନ ଉପରେ ଚ ମୁକ୍ତା ରଶ୍ମିଗୁଡ଼ାକୁ ଶିବଙ୍କ ମସ୍ତକରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଉଦୟ ହେଲାପରି ଦେଖା-ଯାଏ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ କୁମ୍ଭରେ ଅମୃତ ଭରି କୁମ୍ଭମୁଖରୁ ନୀଳମଣି ଢାଙ୍କୁଣି ଦେଇ ମୁଦିଲା ପ୍ରାୟ ଦେଖାଯାଏ ।

ତଣ୍ଟୁ ପିଲୁବନର ନିର୍ଯ୍ୟାତ୍ରୀ ହେଲେ ତୋର ବୁଦ୍ଧ୍ୟାଦେ ଭୁଲାଇଁ ନ ନୋହିଲେ କେହି । ଦୃଷ୍ଟ ଦେଖି ନାଗରର ଗନ୍ଧର୍ବ ଯକ୍ଷ କିନ୍ନର ଦେବଙ୍କର ଚନ୍ଦ୍ର ନୟନ ସ୍ତୁତିର ସ୍ତୁତି । ତନୁସ୍ତୀ ଦେଖି ଲୁଣ୍ଠିଲା । ତଳେ ହେଜ ହେଉ ଉଦ୍ଧ୍ୱେ ଧନ ମଣ୍ଡଳ । (୮) ।

(୮) । ତଣଦୁଲି ଭୁବନ-ମୌରଭୁବନ, ଭୂଲୋକିକ-ତ୍ରିଲୋକୀ ଯୋଗ, ତତ-ତରୁର, ଚନ୍ଦ୍ରବଦନୀ-ତୁଷ, ଅର୍ଥାତ୍ ତୁଷି, ଦନମଣି-ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଘନ-ମେଘ, ଅର୍ଥାତ୍ ତଳଭୁବନରେ ଯେତେ ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ତୋର ପାଦତଳକୁ ସମାନ ନୋହିଲେ । ଉପର ଦେବ, ନାଗ, ନର, ଗନ୍ଧର୍ବ ଯକ୍ଷ, କିନ୍ନରମାନେ ତୋର ରୂପକୁ ସ୍ୱର୍ଗ ଭୁଲି ହସିଲେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ତୋର ବର୍ଣ୍ଣ କୁଣ୍ଡଳକୁ ଦେଖି ଲଜ୍ଜା ହୋଇ ମେଘ ମଧ୍ୟରେ ଲୁଚିଗଲେ ।

ଧୀରେ ଦେଖି ଗଲି ତୋର ବନ ହେଲ କର୍ମୀବନ ଧାତ୍ରୀ ଧାନ ଦେଖିଣ ସେ ଗଲି ଗ୍ଳାନିଲି । ଧୂବନମଣିଠାରୁ ସୁଣି ଷଟ୍ପଦ ମଧୁରଭାଷୀ ଧ୍ୱନିକାର କରିଣ ଆପେ ଲୁଚି ହୋଇଲା । ଧାତ୍ରି ଆପଣଙ୍କୁ କହିଲା । ଧିକ ତା ଆରଙ୍ଗ ଚଣ ଭାଷୀ ମୁକ୍ତିଲା । (୯) ।

(୯) । ଧାତା ଯାନ-ହଂସ, ମଞ୍ଜୀର ନୂପୁର, ଷଟ୍ପଦ-ଭ୍ରମର, ଆଶଙ୍କ-ମୁଖର ଓ ବୀଣା । ଅର୍ଥାତ୍ ହସ୍ତୀ ତୋର ଧୀର ଗତି ଦେଖି ବନ ଲୋକ ଗ୍ରାମକୁ ଆସିଲା । ହଂସ ତୋ ମନ୍ଦଗତି ଦେଖି ଲଜ୍ଜାରୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ଗଲା । ଭ୍ରମର ତୋ ନୂପୁର ଧ୍ୱନି ଶୁଣି ଆପଣାକୁ ନିନ୍ଦା କରି ଗୁଞ୍ଜ ଦେଲା । ବୀଣା ତୋର ବାଣୀକୁ ସମାନ ନ ହେବାରୁ ଆପଣା ବାଦ୍ୟତନ୍ତ୍ରକୁ ଧିକ କରି ମୁଖରୀକୁ ଧରି ଆପଣା ବାଣୀକି ଦୂର କରିଲା ।

ନୟନ ମୀନ କୁରଙ୍ଗ ଆଉରି ଯୁଗ ଖଞ୍ଜନ ନିନ୍ଦେ ସୁସଞ୍ଚ ନ ଦେଖି ଏମନ୍ତ ଶୋଭେ । ନୀରଜ ଭୁଷୁମଲକ ନବନି ଷ୍ଟ ବଲନ ନାସିକା ସୁଚମ୍ପକ ବଦ୍ଧିଲା ଲିପେ । ନେତ୍ରରୁ ଯା ନୀର ପଡ଼ୁନ୍ତି । କଣ୍ଠିଦଧନକୁ ଭି ଞ୍ଜନ ଗଲିଛି ।।୨୦ ।

୨୦ । ନୀରଜ-ଷଟ୍, ନାସ୍ତିକ ମୁଖ ଧନୁ-କାମଧନୁ, କଣ୍ଠ ସମୁଦ୍ର କଉନ-ମୃ ଭୃ, ଖଞ୍ଜନ-ଜଳୁକ ପାରୀ ପକ୍ଷୀ । ଅର୍ଥାତ୍ ତୋ ନୟନ ମୀନ ହରିଣ ଖଞ୍ଜନଯୁଗଳ ଏମାନଙ୍କୁ ତାହାର ସୁନ୍ଦର ନ ଦେଖି ନିନ୍ଦା କରୁଛି । ତତ୍ପର ନଲି ଦ ଆଦକାରୁ ତାକୁ ନେଞ୍ଜ ଶୋଭରେ ମଣ ଦେଖୁଛି । କାମଧନୁକୁ ଭୃତ୍ୟପ୍ର ପରି ତୋ ଭ୍ରୂଲତା ଜିଣୁଛି । ତୋର ଦେଖର ନୃତ୍ୟ ଲକ୍ଷଣଗାବୀ ଙ୍ଗୀ ମୁକ୍ତା ଚିଲ କାନ୍ତିକଲ୍ ଛନ ପତ୍ୟୁଷକାର ଦେଖା ଯାଉଅଛି ।

ପାଣି ତୋ ପାଣିକଲୁକ ପଲ୍ଲବ ତାନ୍ତୁନୁଗଳ ନାଗସ୍କୁଣ୍ଡ ଲଗି ଅଛି ମଳିନ ଶୋଭା । ପଦ୍ମରାଗ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ତାନୁଚଳେ ଚନ୍ଦ୍ର ଧାରି ପଡ଼ନ୍ତି ଦ୍ୱିରଦ୍ଦ ଦୁର୍ଗୀ ତୋ ଭୁଜେ ଶୋଭା । ପାଣି ତୋ ନୋହେବ ନୀରଜ । ପଲ୍ଲବ ଅଙ୍ଗୁଳି ନିନ୍ଦେ କରି କଉଜ ।୨୧ ।

୨୧ । ପାଣି-ହସ୍ତ, ପାଣିକଲୁକ ପଦ୍ମ ସମ୍ମୁଖ, ପଲ୍ଲବ-ପତ୍ର ଅର୍ଥାତ୍ ତାହୁଭା ନାଗସ୍କନ୍ଧ-ହସ୍ତୀ ଶୁଣ୍ଡ, ଦ୍ୱିରଦ-ସୁବର୍ଣ୍ଣ, ନୀରଜ-ପଦ୍ମ କରଜ-ନଖ ଅର୍ଥାତ୍ ତୋର ହସ୍ତ ପଦ୍ମର ପାଖୁଡ଼ାପରି ଏବଂ ବାହୁଯୁଗଳ ହସ୍ତୀଶୁଣ୍ଡକୁ ଜିଣି କର୍ଣ୍ଣ ଓ ସୁନ୍ଦର । ପଦ୍ମରାଗ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ ମଣି ଖଚିତ ତାଡ଼ଙ୍କ ଓ ସୁନ୍ଦର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ମିତ ଚୁଡ଼ି ତୋ ଭୁଜରେ ଶୋଭା ପାଉଛି । ତେଣୁ ହସ୍ତ ଯେ ପଦ୍ମ ନୁହେଁ ସତ୍ୟ । ଅଙ୍ଗୁଳି ପଦ୍ମ ପାଖୁଡ଼ା, ନଖମାନେ ତାହାକୁ ନିନ୍ଦା କରୁଅଛନ୍ତି ।

ଯୁଚି ହେମଗିରି ଭେଦି ଚନ୍ଦ୍ରେ ଭି କାଳିନ୍ଦୀ ନଦୀ କୁଟିଳ କୁଣ୍ଡଳ ବେଣୀ ଶୋଭଇ ପିଠିରେ । ଯୁଚି ଦିଶେ ତ୍ରିବେଣୀ ଦୁଇ ଧାରଣ ହୋଇଛି ଚନ୍ଦ୍ର ଉପସିଦ୍ଧିରେ ସୁଜନ ପରି ଯୋଡାରେ । ପାତକ ହାରି କର୍ମ । ପୃଚି ଖୋଜେ ଗଙ୍ଗା ଭଗୀରଥକୁ ଯାଇ ।୨୨ ।

୨୨ । ଧୂମଧୂସର ମେଘ, କୁଟିଳ କୁନ୍ତଳ-କୁଞ୍ଚିତ ଦେଶ, ଶ୍ରୋଣି-ଭଗ୍ନ-ଉପଶିଳ-ଉପଧାରର, ପୁଲକ-ଭର । ଅର୍ଥାତ୍ ତୋ ପିଠିରେ କୁଞ୍ଚିତ କେଶ ବେଣୀ ଝୁଲୁଥିବାରୁ ସଙ୍ଗରକୁ ଭେଦ ସମୁଦାୟ କହୁଛ ପଦ୍ମ ଦଶାବଣ । ତନ୍ତୁ ଘୂରି କଟିମୂଳ କୁଇ ଉପଧାରରେ ବାଲି ଭୁଦ ହେଉଥିବା ଶୋଭା ପାଉଅଛି । ସକଳ ଦେହରେ ପୁଲକ୍ଷାର କମ୍ପୁଅଛି । ଏହା ଦଶାଶୟ ସ୍ୱଭାବ ଭୋକୁଛନ୍ତି ପର ଭୋକୁଅଛି କି ?

ଉଦକ ଦେଇ ନ ଗୁହୁଁ ସେଠନ କ୍ଷମା ନ କହୁ ବିମ୍ବନାଭି ଛାଡ଼ି ନିଷ୍ଟେ ମାରିବୁ ମୋତେ । ବୈଦ୍ୟ ହୋଇ କରି ଯେବେ ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚା କରି ଢେଲେ ବାଟପିଡ଼ି ବିଷଦେଲେ ହୋଏ ପ୍ରେମକ୍ଳେ । ବୀଜ ଦେଇ ଅଙ୍କୁର କଲୁ । ବାରି ନ ଦେଇଣ ଉଚ୍ଚ ଛାଡ଼ିଗ ମାଇଲୁ । ୨୩ ।

୨୩ । ବୀଜ-ମନ୍ତ୍ର, ଅଙ୍କୁର-ଲତା, ବାରି ଜଳ, ଉଚ୍ଚତାପ-ଜ୍ୱର । ମୁଁ ଦେଇ କ ଗୁହୁଁ, ଉଦନ କାର୍ଯ୍ୟ ନ କହୁଛୁ, କଣାସାବ ମୋତେ ମାରିବାକୁ ବସିଲ କରୁଛୁ । ବୈଦ୍ୟ ହୋଇ ବାତ ପିତ୍ତ ବେଗରେ ବଞ୍ଚ ଦେଉଥିବା କରୁଛୁ । ମନ୍ତ୍ର ଦେଇ ଉଠା କର ପାଣି ନ ଦେଇ ଜ୍ୱରରେ ମାଉଲ ପ୍ରାପ୍ତ କରୁଛୁ ।

ଭାବରେ ମଜ୍ଜିଲି ତୋରେ ଭଲ ତୁ ମଣୁଛୁ ମୋରେ ଭଲ ଥିବା କ୍ଷମା କରୁ ମୃଗାଙ୍କ ମୁହିଁ । କୃମିତୁଇଁ ରେ ସର୍ବାଙ୍ଗ କରୁଛି ତୋହ୍ର ଶପଥ ଭ୍ରମିଲେ ଟିଡ଼ାହ ହନୁ ଅନ୍ୟ ମୋ ନାହିଁ । ଜନି ଦେଖୁ ନିଜ ଯୌବନେ । ଲୁଚନେ ଦେଖିଲେ ଆନ୍ତ ଭେ ଲିବେ ଲୋକେ । ୨୪ ।

୨୪ । ମୃଗାଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ର, ଶପଥ-ରାଣ । ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ତୋ ଭାବରେ ମଜ୍ଜିଲି, ତୁ ମୋତେ ପର ଜାଣି ହେଉଛୁ । ହେ ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖି ! ମୋତେ କ୍ଷମା କାହିଁକି କରୁଛୁ । ତୋ ପଣତ କୁମିତୁଇଁ କୋହର ଅଦ୍ଭୁତ କରୁଛୁ, ଏ କୁସୁମ୍ଭକରେ ତୋହିକା ମୋର ଆନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନାହିଁ । ନିଜ ଯୌବନକୁ ଜନ ଦେଖୁଛୁ, ଲୁଚନମଧ୍ୟରେ ଏହା ଦେଖିଲେ ଲୋକେ ଉଣ କହିବେ ।

ମୋର ତୁ ମୁକୁଟ ଶିରେ ମାଳ ତୁ ମୋର କଣ୍ଠରେ ମଦନ ରମଣୀ ତୁହି ଉର-ହାରକ । ମୀନ କେତନର ଡରେ ଶରଣ ପଶିଲା ତୋରେ ମୋତେ ନାଶ କରି କଣ ପାଇବୁ କିଭୁ । ମୃଗଶିଶୁ-ନୟନ ମୁହିଁ । ମରଣକାଳ ବେଳକୁ ହୁଅ ତୁ ସାହା ୧୫

୧୫ । ମଦନ ରମଣୀ-ହୃଦୟବଦ୍ଧହାରିଣୀ, ଉରହାର-ସଂସାରସାର ଯମଳି, ମୀନକେତନ-କନ୍ଦର୍ପ, ମୃଗଶିଶୁ ନୟନ ଚାକମୃଗନେତ୍ରୀ । ଅର୍ଥାତ୍ ତୁ ମୋ ଶିରର ମୁକୁଟ, କଣ୍ଠର ମାଳ, ମଦନ ରମଣୀ ରତି ପ୍ରେୟସୀ, ସଂସାରର ସୁଖ ଅଟୁ । କନ୍ଦର୍ପ ଡରରେ ମୁଁ ତୋଠାରେ ଶରଣ ପଶିଲି, ମୋତେ ନାଶକଲେ ତୋହର କି ଲାଭ ହେବ । ହେ ଚାକମୃଗ ନେତ୍ରି ! ମୋତେ ରକ୍ଷା । ତୁ ମୋର ମରଣ କାଳରେ ସାହା ହୁଅ ।

ଚାରୁଚୀବର ଅଧର ଜାଣି ଚନ୍ଦ୍ରକୁ କୋପି କରି ମୋତେ ଦହୁଛୁ ମୋର ହୋ ମାନ-ଶରେ । ମୁକ୍ତାହାରଚନ୍ଦ୍ରମଣି ନିଚାହିଁ ଅଙ୍ଗୁ ଛାଡ଼ି ଜଗତରେ ହେବ ଦୋଷ ନାଶିଲେ ମୋତେ । ଜଳୁଅଛି ଶରୀର ମୋର । ଯତନେ କରାଅ ସ୍ନାନ ରସକୂପର । ୧୬ ।

୧୬ । ଚାରୁଚୀବର-ଶିବ, ଅଧର-ଚାନ, ବନ୍ଧୁକ-ଜଳମଣ୍ଡ । ଅର୍ଥାତ୍ ଚାନ ତୋର ମନକାଳି କୋପଚକ୍ଷୁରେ ତୋ ଅଭିମାନ ଶରରେ ମୋତେ ଛାଣ କରୁଅଛୁ । ହେ ସୁନ୍ଦରୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ତୁ ଇଷ ମଦ ଜାଣିଅଛୁ, ମୋତେ ନାଶ କଲେ ଜଗତରେ ଅ ଦୋଷ ପାଇବୁ । ମୋର ଶରୀର ଜଳୁଅଛି । ମୋତେ ଯତ୍ନରେ ରସକୂପରେ ସ୍ନାନ କରାଇ ଶୀତଳ କର ।

ଲଭିଲି ତୋର ସଙ୍ଗରେ ଚତୁରାଳ ପ୍ରେମା ମୋତେ ଉପବନ୍ଧୀ ଆନ ଦେଲା ତୋର ସମାନ । ଭଜ ତୁ ଏବେ ଜୀବନ ଦ ଜଳ ତୁ ଆନନ୍ଦ ରକ୍ତଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୱେଦବାରି ତ୍ରିଭୁ ଜୀବନ । ପ୍ରେମାମୁହିଁ ଉର୍କ- ଲୋଚନେ । ରଖ ଭକ୍ତ ଦାସ ପ୍ରାଣ ରଖି ବଚନେ । ୧୭ ।

୨୭ । ରସ୍‌କର୍ତ୍ତା-ରସିକା, ରନରଭ ସୁହାସି-ଶୁକ୍ଳହାସି, ତୁମ୍ଭ ଲୋଚନ ଲଜ୍ଜାକରେ, ରସ-ଭଣ୍ଡାର ଅର୍ଥାତ୍ ହେ ସଖି ! ମୁଁ ତୋ ଶରଣରେ ପଶିଲି ଆଜ ତୋ ପ୍ରମାଦରେ ଅନ୍ୟ ରସିକା ମୋତେ ଲୁଚାଇ ନାହିଁ । ତୁ ଏବେ ଆଳସିନ ନ କର ମୋ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କର । ହେ ଶୁକ୍ଳହାସି ! ନିର୍ମଳ ରତ୍ନ ନବ ନୟନରେ ମୋତେ ଚାହିଁ ଜଥାକହି ନଇ ଭାସକୁ ରକ୍ଷା କର ।

ଲୋହିତ ପାବକମୂଳ ପଲ୍ଲବ କି ଜବାଫୁଲ ନିବାଉ କାମ ପାବକ
ମୋ ଶିରେ ଦେଇ । ଧରୁଛି ତୋର ଚମ୍ପକ ବାରେକ ମୋତେ
ଉଦ୍ଧର ଲଗାଇଲେ ଯିବେ ପାଣି ଦେବାଧିସ୍ୱାଇଁ । ଜଗତେ
ଆରେଶି ସୁମୁଖୀ । ଲୋକନାଥ ପାଦେ ପଡ଼ି ଶୁଣାଇ ଭୁଞ୍ଜି ।୨୮

୨୮ । ଲୋହିତ-ଲାଲ, ପାବକମୂଳ-ପାବକ ବଦ୍ଧ, ଜବା-ମନ୍ଦାର, କାମପାବକ-କାମଅଗ୍ନି, ପଲ୍ଲବ-ପାନ, ଧରି-ହସ୍ତ, ଦେବାଧିସ୍ୱାଇଁ—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଥାତ୍ ନବପଲ୍ଲବ ଏବଂ ମନ୍ଦାର ଫୁଲ ପରି ଲାଲବର୍ଣ୍ଣ ତୋ ପାଦଦ୍ୱୟକୁ ମୋ ଶିରରେ ଦେଇ କାମଅଗ୍ନିକୁ ନିବାରଣ କର । ତୋପାଦ ଧରୁଛି, ମୋତେ ଉଦ୍ଧାର କର, ଏହାକହି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାଧିକାଙ୍କ ପାଦରେ ହସ୍ତ ଲଗାଇଲେ । ସୁମୁଖୀ ରାଧା ଏହା ଦେଖି ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପାଦତଳେ ପଡ଼ିଲେ ।

ବନମାଳୀ ପାଦ ଧରୁଁ କହଇ ରାଧା ସୁଭୁରୁ ଦେଖୁଁ ଦେବ
କର ତାତ ଏମନ୍ତ କରି । ବାମପାଦ ଟେକି କରି ବିଶିଷ ମଣ୍ଡନ
ଧାରୀ ତେବେଳେ ହିଁ କି ପାଇ ଶରଭିଣୀ ଉଦ୍ଧରି । ତେବେ ତୁମ୍ଭେ
ଗୁରୁଚରଣ । ବିନୟ ଭାବରେ କୈରୀ ଜଳିଲି ମନ । ୨୯ ।

୨୯ । ସୁଭୁରୁ-ସୁନ୍ଦରଭୃକୁଟୀ ବା ଭ୍ରୂଲତା ଶୋଭିନୀ, ଶଶିମଣ୍ଡନ ଆନନ୍ଦ-ଭାବଦେବ । ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦ ଧରିବାରୁ ସୁଲୋଚନା ରାଧା କହିଲେ, ହେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ! ତାହିଁକି ଏମନ୍ତ କେଳିକୁ ଦେଇ ତାପ ଦେଉଅଛ ? ବାମା ଶାବଯଦି ବାମଭାବରୁ ତରୁଣୀକି ଉଦ୍ଧାର କରି ପାରନ୍ତି ? [illegible] ମୋର ଚରଣ ଛୁଇଁ, ଦଣ୍ଡବତରେ ମନ [illegible] ।

ଶୁଣି ଶ୍ୟାମ ଶ୍ୟାମାଙ୍କ ବାଣୀ ଦୀନ ପାଇ ଦୀନମଣି ଶ୍ରୀ ଯେଉଁ ଚକୋର ଶାରଙ୍ଗ ଲୁବ୍ଧ । ଶିଖୀ ଯେସନ ଜଳଦ ପାଇ ନନ୍ଦିଥା ଭୋଳ ପ୍ରସ୍ତରେ ଯଦା ସୁଦରିଦ୍ର ପାଇ ଅତି ସମ୍ପଦ । ତହିଁରୁ ଆନନ୍ଦ ହେଲେ । ସୁଧାପାନ କରି ମାନ ମନୁଷ୍ୟ ହୋଇଲେ । ୩୦ ।

୩୦ । ଶ୍ୟାମ-ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ, ଶ୍ୟାମା-ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗାଜନକଣ୍ଠା; ଦୀନ-ଦରିଦ୍ର, ଦୀନମଣି-ସୂର୍ଯ୍ୟମଣି, ଶାରଙ୍ଗ-ଚୁର୍ଣି, ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗାଜନକଙ୍କ ବାଣୀ ଶୁଣି ଦରିଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟମଣିକି, ଚକୋର ଚନ୍ଦ୍ରକି, ଲୁବ୍ଧଜନ୍ତୁ, ଶିଖୀ ଜଳଦକୁ ପାଇ, ଜଳଶ୍ରୀ ପୁଷ୍ପ ପ୍ରସବ କରି, ଦରିଦ୍ର ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ପାଇ, ମନୁଷ୍ୟ ଅମୃତ ପାନକରି ଯେପରି ହୁଏ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସେହିପରି ଆନନ୍ଦିତ ହେଲେ ।

ଶ୍ରୀରଙ୍ଗଦିନ୍ନଦଲୀଙ୍କେ ଶାରଙ୍ଗେ ଯେଉଁ ଦିଶାଙ୍କ ଶାରଙ୍ଗ ମୁଖୀ ଶାରଙ୍ଗ ହେଲି ସୁନ୍ଦୋଳେ । ଶାରଙ୍ଗ ନାଗ ବାହୁରେ ଗାଲ୍ଲା ଭଉ ଶାରଙ୍ଗରେ ଧାରଙ୍ଗ ଉପରୁ ଶୀଘ୍ର ଟୋଳି ଦେଲେ । ସାରି ପ୍ରେମେ ଶାରଙ୍ଗ ରଣ । ସହିତେ ଭଜିଲେ ଶାନ୍ତି ମୁଗଲ ପ୍ରାଣ । ୩୧ ।

୩୧ । ଶାରଙ୍ଗ-ହସ୍ତୀ, ଶାରଙ୍ଗ-ହେୟ, ଶାରଙ୍ଗ-ଚନ୍ଦ୍ର, ଶାରଙ୍ଗ-କାମ, ଶାରଙ୍ଗ-ଅଙ୍ଗ, ଶାରଙ୍ଗ-କୋମଳ, ଶାରଙ୍ଗ-ଭୂମି, ଶାରଙ୍ଗ ରଣ-କାମ ଯୁଦ୍ଧ । ଏଥିର ହସ୍ତୀଦନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଶଯ୍ୟାରେ ବାହୁଙ୍କରେ ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ରାଧାଙ୍କୁ ଦେଖି କାମକେଳି ଅଙ୍ଗରେ ପଦ୍ମଜାଳ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବାହୁରେ ରାଧାଙ୍କ କୋମଳରେ ଭୂମି ଉପରୁ ଟୋଳି ନେଲେ । ସେ ଦୁହେଁ ଆନନ୍ଦରେ କାମଯୁଦ୍ଧ କରି ମୃଗଳପ୍ରାଣ ଶାନ୍ତ ହେଲେ ।

ସୁନ୍ଦରୀ କରିଲ ବେଶ ଶ୍ୟାମଳ କୁଟିଳକେଶ ସୁନ୍ଦରଙ୍କ ଅଙ୍ଗୁଳି ଚିକ୍କଣ ଚାରୁ । ତାଙ୍କ ଅରବିନ୍ଦ ପଦ୍ମାବଳି ମୁଖ ଦେଖି ସିନ୍ଦୁର ଚନ୍ଦନ ଶୋଭା ଜଗାଇଲେ ଉଭା । ସୁଗନ୍ଧ ଅଳକା ଭିଜିଲେ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ନାନା ଭୂଷଣ ଦେହେ ଘଷିଲେ । ୩୨ ।

୩୨ । ଶ୍ୟାମଳାଙ୍ଗ-କାନ୍ତିଆ, କୁଞ୍ଚିତକେଶ-କୁନ୍ତଳ ବେଶ, ପଦ୍ମଲୋଚନୀ, ଗୋରଙ୍ଗଅଙ୍ଗରି ମଦ-ମୃଗମଦ । ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସୁନ୍ଦରୀ ରାଧିକାଙ୍କ ବେଶ ବସନ ଭାବରେ କୁଞ୍ଚିତ କେଶକୁ ସଜାଇ ଉତ୍ତମ ଲକ୍ଷଣାଙ୍କୁ ଭାଳ ଚିତାଇଲେ । ମୃଗମଦ କସ୍ତୁରୀର ପତ୍ରାବଳୀ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ସ୍ତନରେ ଲେଖିଲେ । ସିନ୍ଦୂର ଓ ଚନ୍ଦନ ଟୋପା କପାଳରେ ଲଗାଇଲେ । ଶିରରେ ଧଳୁ ଅଳଙ୍କା ଭଳି ନାନା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଭୂଷଣ ଦେହରେ ଲଗାଇଲେ ।

ହରିଙ୍କ ଅଙ୍କ ଛାଡ଼ି ହରିଣୀଙ୍କ ପ୍ରୀତି ନାଶି ହରିଣାକ୍ଷୀ ଅଙ୍ଗର ସଙ୍ଗେ ଭସିଲେ ପୁଣ । ହରିଙ୍କ କୋଳରେ ବସି ଆଜି ତୋଷେ ଶୁଭ୍ରକେଶୀ ଚଉଷଠି ଚରିବନ୍ଧେ ଯାଇ ରମଣୀ । ହୋଇଲେ ସୁସ୍ଥିର ତରୁଣୀ । ହରି ଗବାକ୍ଷକୁ ଫିଟାଇଲେ ସେ ପୁଣି । ୩୩ ।

୩୩ । ତାଳି ଟିପୁ କାମ, ଶାଠ-ରସ୍କ, ହରିଣାଙ୍କ ସ୍ତନ-ଯୁଗ ଅର୍ଥାତ୍ ବୃଦ୍ଧି ; ହରିଣ-ସୂନା । ଅର୍ଥାତ୍ ସେହି ସମୟରେ କାମ ରସ୍କ ଦେଖାଇବାକୁ ବୃଦ୍ଧି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାହିଁ । ପୁଣି ସୁନ୍ଦରୀ ରାଧାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବସିଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ କୋଳରେ ରାଧା ବସି ଚଉଷଠି ପରିବନ୍ଧରେ କ୍ରୀଡ଼ା କଲେ । ସେହି ଉତ୍ସବରୁ ରାଧା ପୁଷ୍ଟିଲ ହୋଇ ହରି ଗବାକ୍ଷକୁ ଫିଟାଇ ଦେଲେ ।

ସୁନ୍ଦରୀ ନ ବଳଇ ଚଉ ଛଳି ଭୂଟେ ଭୁଜ ଗାତ୍ର ସଙ୍ଗାଦନଟୋଟ ନୃପୁ ବାଧା ନମନ୍ତେ । ଛାଡ଼ିଲେ ସକଳ ଚିନ୍ତା ପଦ୍ମଭୂଲେ କାନ୍ତକାନ୍ତା ଛନ୍ଦମ ବିଜୁଳି ନବଘନ ହେମନ୍ତେ । ଛନ୍ଦନ୍ତିବି ଦୀନକୃଷ୍ଣର । ଛନ୍ଦିଲେ ଏ ପଦ୍ୟ ଅନୁଭବ ବିସ୍ତର । ୩୪ ।

୩୪ । ସେହି ସମୟରେ ଦେହ ତାହାକୁ ଛଡ଼ାଇବାକୁ ଚାହୁଁ ଥିଲା-ଇଲେ ନାହିଁ । କାମକେଳି ହେଉଛି ପରି ଦୋ ସେହି କାନ୍ତ କାନ୍ତା ଦୁହେଁ ପଦ୍ମଭୂଜାକୁ ନୂତନ ମେଘରେ ସୌଦାମିନୀ ଝଟକଲା ଭଳି ଦେଖାଗଲେ । ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସ ଏହା ଅନୁଭବ କରି ଗୀତ ବୃଦ୍ଧିରେ ଗୀତରେ ଛନ୍ଦିଲେ ।

ସମାପ୍ତ ।

